

A Zsidó Hitközségben

A kép a szabadkai zsidó közösségben készült 1947-ben egy ünnep alkalmával, de nem emlékszem pontosan, hogy milyen ünnep volt. Én a jobb oldalon állok, a jobb oldalamon a mostohaapám áll, mellette ül a feleségem, és jobbról a harmadik az ülő sorban az anyám.

Anyám, Hubert Flóra Szabadkán született. Anyanyelve a magyar volt, és németül is beszélt. Ő volt a legidősebb gyerek, és ő is halt meg utoljára. Kitűnő varrónő volt. A középiskolában tanulta ki a szakmát, de nem tudom, melyikben. Egyedül varrt.

Apám meghalt abban az évben, amikor én születtem. A fronton vesztette életét.

Hat éves voltam, amikor anyám újra férjhez ment. Ekkor [Magyarokanizsáról] Szabadkára költöztünk. Anyám és Mojsije Trilnik, a mostohaapám már sokkal korábban ismerték egymást. Ez egy elég érdekes történet. Trilnik felesége anyám egyik rokona volt. Halála és apám halála után elhatározták, hogy összeházasodnak, mert mostohaapám egyedül maradt két gyerekkel. Meggyőzte anyámat, hogy menjem hozzá feleségül. Egyedül volt, és azt gondolta, könnyebb lesz a gyerekek nevelése, ha van valaki mellette. Kis lakásunk volt, és egy zongoránk, amit alig tudtunk bepréselni. Mostohaapám, Mojsije Trilnik pénzbeszedő volt és samesz a szabadkai zsidó hitközségben [Valószínűleg ő szedte be a hitközségi adót. A szabadkai zsidó hitközséghez a Magyar Zsidó Lexikon adatai alapján az 1920-as években 5000 fő tartozott, közülük 1285 fő volt adófizető. -- A szerk.]. A két gyereke velünk lakott. Öten voltunk gyerekek a házban, a két nővérem, az ő két fia meg én. A nővéreim Magda (Kanizsán született 1909 körül) és Sári (ő szintén Kanizsán született 1913-ban) voltak, az ő két fia Lajos és András. A kapcsolatom a mostohaapámmal borzalmas volt, de jól kijöttem a fiaival. A mostohaapám engem soha nem ütött meg, de a saját két fiát verte. Egyszerűen úgy éreztem, hogy nem szeret és átnéz rajtam. Sikertelennek és butának éreztem magam. Ezt az érzést nem lehet megmagyarázni. Ugyanígy viselkedett Magdával és Sárikával is, és ők ugyanúgy éreztek vele szemben.

Magda és Sárika, az anyám, a mostohaapám, a feleségem és Laci fiam mind kényszermunkán voltak a Cseh Köztársaság [akkor: Cseh-Morva Protektorátus] és Ausztria határán; a pontos helyet nem ismerem. Egy-másfél évig voltak ott. Laci kicsi volt, és senki nem bántotta. Az a ritka eset voltak, akiket kényszermunkára és nem táborba vittek [A szabadkai zsidókat először a városban kijelölt gettóban koncentrálták, innen a többségüket 1944. június 16-án Bácsalmásra szállították. A bácsalmási bevagonírozási központot június 25-én hagyták el, és amikor a vonat befutott Szegedre, néhány tehervagont mintegy 700 zsidóval, akik, mint kiderült, főképp Szabadkáról jöttek, egy másik vonathoz csatoltak, melyet Strasshofba irányítottak? (más forrás szerint Felsőzsolcánál kapcsolták le a vagonokat). (Randolph L. Braham: A magyar Holocaust, Budapest, Gondolat /Wilmington, Blackburn Inc. é. n. /1981/). Strasshof egy Bécs melletti tábor volt, ahol kelet-ausztriai ipari és mezőgazdasági üzemekben dolgoztatták az oda irányított mintegy húszezer embert. A munkaadókon és munkavezetőkön múlt, hogy milyen bánásmódban részesültek. Mintegy háromnegyed részük -- köztük idősek és gyermekek is -- túlélte a deportálást. -- A szerk.]. Egy filmszínházban aludtak, és egy cukorgyárban dolgoztak, ahol a legnehezebb fizikai munkákat bízták rájuk. Viszonylag jól éltek ebben az időben, mert a többi munkás sokszor adott nekik kenyeret. Más táborokkal összehasonlítva, ők legalább nem éheztek. Annyi cukruk volt, amennyit csak akartak. Szerencsére a kényszermunkatáborból nem küldték őket tovább más táborba, így mindannyian visszatértek. Amikor már látni lehetett a háború végét, a családomat és még egy magyar családot Szegedről elrejtettek egy bunkerban, amit lefedtek szalmával. A csehek gondoskodtak róluk, élelmiszert vittek nekik, és amint véget ért a háború, találtak nekik egy vonatot, ami hazavitte őket.

Mikor ez a kép készült, ezekben az években be kell vallanom, hogy el akartam menni Izraelbe, de volt egy probléma. A háború után anyám nem akarta a mostohaapámat Jugoszláviában hagyni, én viszont nem akartam, hogy velünk jöjjön. Tehát itt maradtunk, mert én nem akartam itt hagyni az anyámat.

A kommunizmus vége előtt nem éltünk valami jól. Nyugdíjba mentünk, de szerencsénk volt, mert a gyerekeink segítettek nekünk, hogy átvészeljük a nehéz időket. A betegségeken kívül mind a mai napig nincsen semmi komoly problémánk. Most kapunk támogatást a Claims Conference-től, ami nagyon sokat segít.

Amíg Szabadkán laktam [azaz gyerekkorában], voltak zsidó barátaim, de amikor átköltöztünk Kutinába a baráti köröm főleg nem zsidókból állt, mert nagyon kevés korombeli zsidó élt ott. Azt kell mondanom, nem volt antiszemitizmus, az ott élő zsidók kereskedelemmel foglalkoztak, és nagyon jómódúak voltak. A zsidókon kívül a szerbek is kereskedtek, de a horvátok nem. Sok zsidónak volt kávéháza is.